

Handlingsplan mot vold i nære relasjoner

2023-2026

Innledning

Vold i nære relasjoner er alvorlig kriminalitet med store konsekvenser både for den som utsettes direkte og for den som lever i en tilværelse med vold. Denne volden utgjør et omfattende samfunns- og folkehelseproblem og er en av de største likestillingsutfordringene.

Barn, unge og voksne skal ikke leve i utrygghet i sine omgivelser og i sine egne hjem, i frykt for personer de i utgangspunktet anser som sine nærmeste. Alle skal ha friheten og muligheten til å leve trygge liv.

For å lykkes med å bekjempe vold i nære relasjoner må de som jobber i tjenestene som møter barn, unge og voksne ha kompetanse om dette temaet. Gjennom denne handlingsplanen skal den enkelte ansatte i Tysvær kommune få kunnskap om hva vold i nære relasjoner er, kunne raskt hente frem oppdatert kunnskap og forskning fra feltet. Handlingsplanen er samtidig et grunnlag for kommunens tiltaksplan for å forebygge vold i nære relasjoner og for Handlingsrutiner som beskriver hva den ansatte skal gjøre ved mistanke om at noen blir utsatt for vold.

Denne handlingsplanen viser at arbeidet med vold i nære relasjoner er et fortsatt viktig innsatsområde for kommunen, og at dette arbeidet skal ha en høy prioritet også i årene som kommer.

Utfordringene vårt samfunn står overfor, skal møtes med handling som er basert på solid og oppdatert kunnskap. Vold i nære relasjoner er ingen privatsak, men et samfunnsansvar.

Photo by [Nadine Shaabana](#) on [Unsplash](#)

Oppsummering

Utøvelse av vold er straffbare handlinger i strid med norsk lov, og et angrep på grunnleggende menneskerettigheter. Vold er et alvorlig samfunnsproblem ut fra helse-, likestillings-, oppvekst- og livsløpsperspektiv. Vold skal ikke unnskyldes eller bortforklares, som et kulturfenomen eller annet, som kan bidra til noen form for legalisering.

Denne planen er bygget opp slik at den først sier noe om hvilke kilder som er brukt til å beskrive innholdet i planen. Det henvises til en del nasjonale planer og forankring i lovverk.

Før planen greier ut om voldsforståelse og ulike former for vold, går planen også kort inn på tema taushetsplikt, avvergingsplikt, opplysningsplikt med mer. Det poengteres at avvergingsplikten alltid går foran taushetsplikten.

Planen bygger på [voldsveilederen](#) – utviklet av Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. Den voldsveilederen vil gi den enkelte en grunnleggende kunnskap om teamet, og det er viktig at den enkelt gjør seg kjent med veilederen.

Denne handlingsplanen peker på utfordringer Tysvær kommune er særlig opptatt av og hvordan det jobbes med å imøtekomme disse. Planen viser ofte til gode kilder til kunnskap for den som vil vite mer. Dette er også en måte å sikre at oppdatert kunnskap er godt tilgjengelig, og på denne måte kan planen være relevant i et lengre tidsperspektiv på bakgrunn av relevante kildehenvisninger.

I tillegg til denne handlingsplanen har kommunen egen [tiltaksplan](#) til handlingsplan og egne handlingsrutiner. Dette ligger vedlagt. Tiltaksplanen er en levende plan som revideres årlig av kommunen sitt SOV-team (SOV står for seksuelle overgrep og vold). Dette teamet jobber aktivt med å spre kunnskap og kompetanse om aktuelle tema innenfor området.

Denne handlingsplanen avsluttes med et eget avsnitt som beskriver hva og hvilken form for oppfølging den som er voldsutsatt normalt vil få. Her er det mange individuelle hensyn som påvirker prosessen, slik at det ikke finnes en standardisert måte å følge opp denne gruppen på.

Avslutningsvis gir planen en oversikt over hjelpetilbud i kommunen og andre særlig viktige samarbeidsaktører.

Handlingsplan mot vold i nære relasjoner

2023-2026

Innhold

Innledning	2
Oppsummering	3
Om handlingsplanen	4
Kommunens ansvar – forankring i lovverket	5
Mål med planen	7
Målgruppen til handlingsplanen	7
Taushetsplikt, avvergeplikt, opplysningsplikt og opplysningsrett	7
Voldsforståelse	8
Ulike former for vold og overgrep	9
Omfang av vold i nære relasjoner – dette vet vi	10
Seksuelle overgrep mellom barn og unge	13
Helhetlig og koordinert innsats rundt risikoutsatte familier	14
Trygg fritid for barn og ungdom	16
Negativ sosial kontroll og æresrelatert vold	17
Vold mot personer med funksjonsnedsettelse	18
Vold mot eldre	18
Helsekonsekvenser	19
Helhetlig og samordnet bistand til voldsutsatte	20
Voldskoordinator	20
Oversikt over hjelpetilbud i kommunen og særlige viktige samarbeidsaktører	21
Vedlegg	24

Om handlingsplanen

Vold i nære relasjoner er et komplekst felt. Kommunen er forpliktet både i henhold til Krisesenterloven, til Europarådets konvensjon om forebygging og bekjempelse av vold mot kvinner og vold i nære relasjoner ([Istanbul-konvensjonen](#)), samt lover, veiledere og retningslinjer fra ulike departement.

I denne handlingsplanen trekkes frem to særlig perspektiver.

At den enkelte medarbeider i Tysvær kommune skal forstå hva vold i nære relasjoner handler om.

At den enkelte medarbeider vet hvordan h*n raskt kan hente frem oppdatert kunnskap og forskning på feltet.

Denne handlingsplanen er derfor skrevet på bakgrunn av kunnskap hentet fra [Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress](#), og særlig fra [voldsveilederen](#). I tillegg er kunnskap og informasjon er hentet fra RVTS (Regionale ressursentre om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging) og en rekke andre nasjonale kunnskapssentre (se litteraturlisten/kildehenvisning for mer informasjon).

Nasjonale handlingsplaner

Arbeidet med å forebygge, avdekke og sette inn tiltak mot vold i nære relasjoner styres av flere nasjonale føringer, både lovverk, handlingsplaner og forskrifter. Planene inneholder mye informasjon og forskning på tematikken og er nyttige oppslagsverk for å hente mer kunnskap om temaene. Her trekkes det frem noen nasjonale føringer det er viktig å kjenne til:

[Regjeringens opptappingsplan mot vold og overgrep](#)
[Frihet fra negativ sosial kontroll og æresrelatert vold \(2021-2024\)](#)

Nasjonale veiledere

[Veileder for helsetjenestenes arbeid med vold i nære relasjoner](#)
[Nasjonal veileder, kommunale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner](#)

Kommunens ansvar – forankring i lovverket

Det er mange lover som styrer tjenestetilbudet i kommunen. Under står to sentrale lover som gir viktige rammer for denne kommunale handlingsplanen mot vold i nære relasjoner; Krisesenterlova og Helse- og omsorgstjenesteloven. Mens Krisesenterlova skal sikre et individuelt og helhetlig tilbud til den voldsutsatte, har paragraf 3 i Helse- og omsorgstjenesteloven fokus på det forebyggende arbeidet og kommunens ansvar for at tjenestene skal ha tilstrekkelig kunnskap og kompetanse til å utføre disse oppgavene.

Krisesenterlova (2009, § 3) beskriver kommunens plikt til å sørge for individuell tilrettelegging av tilbudet til den voldsutsatte. Dette blir gjentatt i paragraf 4 om samordning av tjenester. Her vises det også til bruk av individuell plan:

Kommunen skal sørge for at kvinner, menn og barn som er utsette for vald eller truslar om vald i nære relasjonar, får ei heilskapleg oppfølging gjennom samordning av tiltak mellom krisesentertilbodet og andre delar av tenesteapparatet.

Tilbod og tenester etter denne lova kan inngå som ledd i samordninga av ein individuell plan etter anna lovgiving, jf. helse- og omsorgstjenesteloven § 7-1, pasient- og brukerrettighetsloven § 2-5, psykisk helsevernloven § 4-1, og lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen §§ 28 og 33.

Denne lovteksten knytter ulike tjenestetilbud sammen ved å trekke inn lovgrunnlaget for blant annet psykisk helsevern og NAV, samtidig som det også pekes på voldsutsattes rettigheter.

Helse- og omsorgstjenesteloven (2011) paragraf 3 omhandler kommunens ansvar for å forebygge, avdekke og avverge vold og seksuelle overgrep:

Kommunen skal ha særlig oppmerksomhet rettet mot at pasienter og brukere kan være utsatt for, eller kan stå i fare for å bli utsatt for, vold eller seksuelle overgrep. Kommunen skal legge til rette for at helse- og omsorgstjenesten blir i stand til å forebygge, avdekke og avverge vold og seksuelle overgrep.

Kommunen, i form av både barnevern, psykisk helsetjeneste og sosialtjenesten i NAV, har også ansvar for oppfølging av voldsutsatte, deres familie og pårørende. Herunder kommer også en lovfestet plikt til å gi opplysning, råd og veiledning (helse- og omsorgstjenesteloven §3-3, barnevernloven §6-1, sosialtjenesteloven §17) og en lovfestet rett til individuell plan (helse og omsorgstjenesteloven §7-1, sosialtjenesteloven §28, barnevernloven §3-2a).

Mål med planen

Tysvær kommune skal arbeide systematisk mot vold i nære relasjoner, og fremme gode tiltak for å forebygge og avdekke vold.

Handlingsplanen skal gi retning og grunnleggende kunnskap for alle ansatte i kommunen slik at alle er i stand til å jobbe med å gi informasjon om hva vold i nære relasjoner er, arbeide forbyggende ut ifra sitt tjenesteområde og drive med holdningsskapende arbeid.

Tysvær kommune skal fortsette å:

- > Arbeide med informasjon, forebyggende og holdningsskapende arbeid
- > Gi informasjon og hjelp til utsatte generelt, og til sårbare grupper spesielt
- > Se ulike tiltak og virkemidler i sammenheng
- > Trygge og støtte ansatte som har mistanke om, eller avdekker vold i nære relasjoner
- > Ha tydelige handlingsrutiner
- > Sørge for rask agering når saker oppstår
- > Ta mistanke om vold i nære relasjoner på alvor
- > Bidra til helhetlig og samordnet bistand til voldsutsatte

Photo by [Kelly Sikkema](#) on [Unsplash](#)

Tysvær kommune

Målgruppen til handlingsplanen

Fagpersoner i tjenestene er i hovedsak målgruppen for planen. Noen grupper innbyggere har en særlig sårbarhet, og disse nevnes spesifikt i handlingsplanen, da kommunens medarbeidere skal ha en særlig oppmerksomhet på å avdekke og avverge vold mot og mellom disse. Kommunen skal også sikre at mennesker som har erfaring med vold får den støtten de trenger. Handlingsplanen med tilhørende tiltaksplan (ligger vedlagt) og Handlingsrutiner overgrep barn, samt Handlingsrutiner overgrep voksne legger vekt på å sikre helhetlig og kvalitativ forebygging og oppfølging av vold mot barn og unge, voksne, eldre og funksjonshemmede, herunder utsett for vold og mistanke om dette.

[Handlingsrutinar overgrep barn \(tysver.kommune.no\)](https://tysver.kommune.no/handlingsrutinar-overgrep-barn)

[Handlingsrutinar overgrep voksne \(tysver.kommune.no\)](https://tysver.kommune.no/handlingsrutinar-overgrep-vaksne)

Taushetsplikt, avvergeplikt, opplysningsplikt og opplysningsrett

Samfunnet vårt er avhengig av at vi bryr oss og tar vare på hverandre. Derfor har alle i Norge avvergingsplikt. Alle har plikt til å avverge alvorlige lovbrudd som drap, voldtekt, mishandling i nære relasjoner og seksuelle overgrep mot barn. Om det ikke er trygt for den enkelte å gripe inn direkte, har alle likevel plikt til å varsle politiet.

Avvergingsplikten går alltid foran taushetsplikten.

Som hovedregel har offentlige ansatte taushetsplikt og skal innhente et informert samtykke fra den enkelte hjelper, før det tas kontakt med andre deler av hjelpeapparatet. Men, taushetsplikten skal ikke være til hinder for å melde fra til politi og /eller barnevern når det er mistanke om at et barn utsettes for vold/seksuelle overgrep, og/eller lever i vold.

Voldsforståelse

Å være voldsutsatt skaper frykt og utrygghet. Det disponerer også for negative helseeffekter. Tegn og symptomer på at barn, unge og voksne lever med vold kan være mange og sammensatte. Det kan være flere tegn og symptomer som oppstår samtidig. Skadene og konsekvensene er uansett omfattende.

Vold i nære relasjoner er ikke bare fysisk vold, men også psykisk, seksuelle og økonomiske overgrep mot en person voldsutøveren har en nær relasjon til. Det kan være vold fra nåværende eller tidligere partner, inkludert kjæreste, samboer og ektefelle. Det kan også være vold mot andre i nær relasjon, både barn, unge, voksne og eldre. Vold mot familiens kjæledyr kan også være en del av voldsbildet. Ofte har volden en digital dimensjon. I ytterste konsekvens tar vold i nære relasjoner liv.

Når det er følelsesmessige bånd mellom voldsutsatt og voldsutøver kan det være vanskelig å bryte ut av et voldelig forhold. I mange tilfeller holdes volden skjult gjennom frykt, skam, isolasjon, manipulering og fornektelse. Den voldsutsatte vil ofte forsøke å skjule sin situasjon, barn er lojale mot sine foreldre og voldsutøver benekter at volden finner sted. Dette stiller særlig politi og hjelpeapparat overfor noen særlig utfordringer. Det kan vanskeliggjøre avdekking, etterforskning og muligheten til å bistå og beskytte voldsutsatte på en god måte.

Det skilles mellom vold hvor den som utøver er i nær relasjon til den utsatte og vold utenfor nære relasjoner.

Vold i nære relasjoner kan ramme alle kjønn i alle aldre og forekomme i alle typer familie- og parforhold, etniske grupper og sosiale lag. Personer som utsettes for vold oppsøker helse- og omsorgstjenestene for ulike fysiske og psykiske helseplager. Plagene kan henge sammen med den enkeltes livssituasjon. Mange utsettes for flere typer vold og overgrep over lengre tid uten at det oppdages.

I straffeloven av 2005 § 282 defineres nære relasjoner som nåværende eller tidligere ektefelle eller samboer, nåværende eller tidligere ektefelles eller samboers slektning i rett nedstigende linje, slektning i rett oppstigende linje, noen i sin husstand eller noen i sin omsorg. Det vil si at nære relasjoner også omfatter søsken, barn, foreldre, besteforeldre og barnebarn. I denne veilederen inkluderes også storfamilie, partner, kjæresterelasjoner og bofellesskap som nære relasjoner.

Ulike former for vold og overgrep

Vold i nære relasjoner kan foregå på ulike måter. Volden kan skje med ujevne mellomrom, eller den kan være konstant til stede som en underliggende trussel. Vold i nære relasjoner er et overordnet begrep som dekker fysisk og psykisk vold, seksuelle overgrep, materielle/økonomiske overgrep og omsorgssvikt. I tillegg inngår handlinger som betegnes som æresrelatert vold, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse i begrepet. Ulike former for vold er forklart nedenfor, men eksemplene er ikke uttømmende. De ulike formene for vold glir ofte over i hverandre, og mange opplever flere typer vold, både samtidig og på forskjellige tidspunkt i livet.

Ifølge Verdens helseorganisasjon (WHO 2002) er vold et vidt begrep og må forstås som all forsettlig bruk av makt, tvang eller trusler mot en annen person som resulterer i eller har høy sannsynlighet for å resultere i død, fysiske og psykiske skader. WHO påpeker at vold også kan være fravær av handlinger, i form av fysisk og emosjonell neglisjering og omsorgssvikt.

De ulike definisjonene av vold er hentet fra NKVTS ([Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress](#)).

Fysisk vold: All vold som innebærer fysisk kontakt - spark, slag, lugging, biting, kloring, fastholding, risting, dytting og kvelertak. I de alvorligste tilfellene forgiftning, drapsforsøk og drap. Innesperring og isolasjon er også former for fysisk vold.

Psykisk vold: Psykisk vold er all bruk av ord, stemme, handling eller mangel på handling som kontrollerer, skader eller krenker og som ikke er direkte fysiske i sin natur, eller måter å styre eller dominere andre på ved hjelp av en bakenforliggende makt eller trussel. Å nedvurdere, være likegyldig til og ydmyke andre er også former for psykisk vold.

Materiell vold: Handling rettet mot ting eller gjenstander. Det kan innebære å slå inn vegger, dører eller vinduer, kaste og rasere inventar, knuse eller ødelegge gjenstander eller rive i stykker klær.

Seksuell vold: Alle former for seksuelle krenkelser. Eksempler er: handlinger eller forsøk på handlinger som innebærer fysisk kontakt som berøring, beføling, slikking, suging, masturbasjon, samleieliknende handlinger, samleie og voldtekt – all berøring mot sin egen vilje. Handlinger eller forsøk på handlinger uten fysisk kontakt som seksualisert tilsnakk, blotting, fotografering, filming, kiking og fremvisning av pornografi.

Økonomisk vold: Kontroll over andres økonomi; den ene partneren nektes å ha kontroll over egen eller felles økonomi.

Latent vold: Vold som virker i kraft av sin mulighet, å leve i konstant frykt for nye voldsepisoder. Risikoen for ny vold styrer all adferd, og blir en strategi for å unngå ny vold.

Vold i oppdragelsesøyemed: Fysisk og psykisk avstraffelse som en del av oppdragelsen for å endre adferden til barn og unge.

Strukturell vold: En form for vold hvor sosiale strukturer eller sosiale institusjoner skader mennesker gjennom å forhindre at deres grunnleggende behov oppfylles.

Digital vold: Trusler og trakassering via meldinger, overvåking og kontroll via mobiltelefon eller sosiale medier, eller stygge meldinger postet på nett. Innbefatter også trusler, trakassering og seksuelle overgrep som følge av kontakt etablert på nett.

[Les mer om digital vold på dinutvei.no.](#)

Grooming – internettrelaterte seksuelle overgrep: Grooming er en prosess hvor en voksen blir venner med, og oppretter en emosjonell/tillitsbasert kontakt med et barn, for så å avtale møter slik at det blir mulig for den voksne å ha seksuell omgang med barnet. Et typisk hendelsesforløp i en groomingsak, vil ofte begynne med kontakt over internett.

Tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlig begrensning av unges frihet er også vold. Disse formene for vold er særlig knyttet til opprettholdelse av familiens ære, og har fellesbetegnelsen æresrelatert vold. Æresrelatert vold har som kjennetegn at volden oftere utøves av flere personer i familien og anerkjennes av et større kollektiv som nødvendig og riktig. En del av dette nevnes også som sosial kontroll.

Listen er ikke uttømmende, men inneholder en oversikt over de vanligste formene for vold. Det kan være at en opplever eller er vitne til andre typer vold enn det som er listet opp her. Ulike former for vold kan både gripe over i hverandre og opptre samtidig i et voldelig forhold. Det er viktig å være klar over at psykisk vold og frykt kan være like skadelig som fysisk vold, og at å være vitne til vold også er å være utsatt for vold.

Les mer om hva vold og overgrep mot barn er her:

[Hva er vold og overgrep mot barn? – NKVTS – En veileder om vold i nære relasjoner](#)

Les mer om hva vold og overgrep mot voksne og eldre er her:

[Hva er vold og overgrep mot voksne og eldre? – NKVTS – En veileder om vold i nære relasjoner](#)
[handlingsplan 2013 web enkeltsider.pdf \(regjeringen.no\)](#)

Omfang av vold i nære relasjoner – dette vet vi

Nasjonalt kunnskapssenter for vold og traumatisk stress (NKVTS) forekomststudie konkluderer blant annet med at vold og seksuelle overgrep forekommer relativt ofte i den norske befolkningen, og er klart assosiert med psykiske helseproblemer. De skriver at vold og overgrep er å betrakte som et alvorlig folkehelseproblem.

Omfangsundersøkelser gjennomført de siste årene anslår at mellom 75 000 og 150 000 personer årlig utsettes for vold i nære relasjoner.

- Om lag 1 av 20 barn og unge vokser opp under forhold preget av vold (barnemishandling). Andelen har vært stabil over tid. Mindre alvorlig fysisk vold mot barn og unge har avtatt betydelig over tid og forekommer hos om lag 1 av 5.
- I voksen alder oppgir 1 av 4 kvinner og nesten annenhver mann at de har vært utsatt for vold etter 18 års alder.
- Når det gjelder seksuelle overgrep, oppgir 1 av 5 jenter og 1 av 14 gutter at de har opplevd dette i barne- og ungdomsårene. 9 prosent av alle kvinner har vært utsatt for voldtekt minst én gang i livet.
- Vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt i barndommen øker risikoen for alvorlige fysiske og psykiske helseplager.
- Antall personer som utsettes for vold i nære relasjoner, er av et slikt omfang at det er definert som et samfunnsproblem i Norge.
- Kostnadene anslås til 4–6 milliarder kroner årlig.

Aktuelt for Tysvær kommune

Det bør først og fremst ses på nasjonale forekomststudier for å kunne si noe om omfang av vold og overgrep. Allikevel kan det gjøres noen antakelser på bakgrunn av problemstillinger og omfang som deler av tjenestetilbudet til kommunen står i. Der er det ofte sammensatte problemstillinger og det er ikke nødvendigvis at vold i nære relasjoner er årsaken til at enkeltpersoner kommer i kontakt med tjenesten, men at dette avdekkes etter hvert og under samtaler med ansatte i tjenesten. Tjenestene ser uansett daglig de alvorlige og komplekse negative konsekvensene av vold i nære relasjoner hos sine tjenestemottakere.

Kommunen har fokus på å identifisere og forebygge vold i nære relasjoner. Meldingsrutiner og handlingsveiledere skal jevnlig gjennomgås og den årlige Fokusuken sikrer at alle ansatte er trygge på disse og melder videre ved behov. Fokusuken er et årlig arrangement for ansatte i Tysvær kommune der målet er å heve kompetansen på tema som vold, seksuelle overgrep for alle ansatte. Under dette arrangementet går alle tjenester igjennom Handlingsrutinar (ligger vedlagt).

Aktuelt for Tysvær kommune

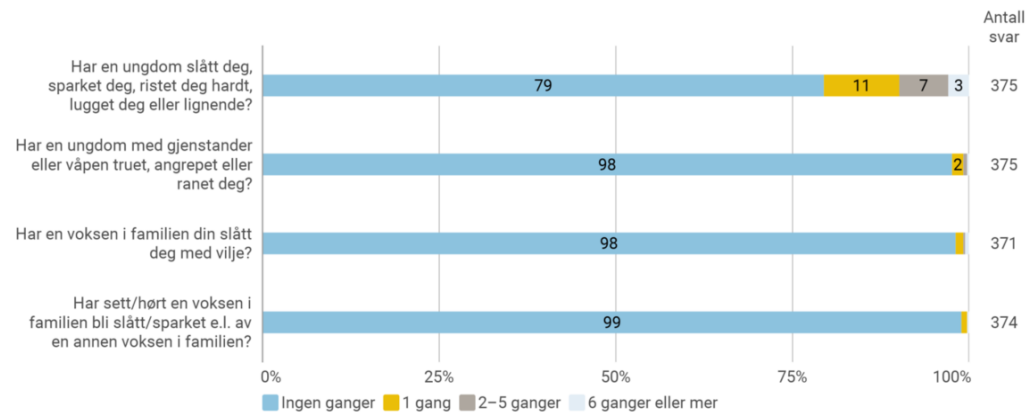
Tall fra Ungdata 2022 kan gi en indikasjon på forekomster av vold.

Vold

ungdata
OSLOMET
STORBYUNIVERSITETET
VELFERDSFORSKNINGSINSTITUTTET NOVA

Tenk på de siste 12 månedene

Spørsmålene er kun stilt til 90 prosent av ungdommene.

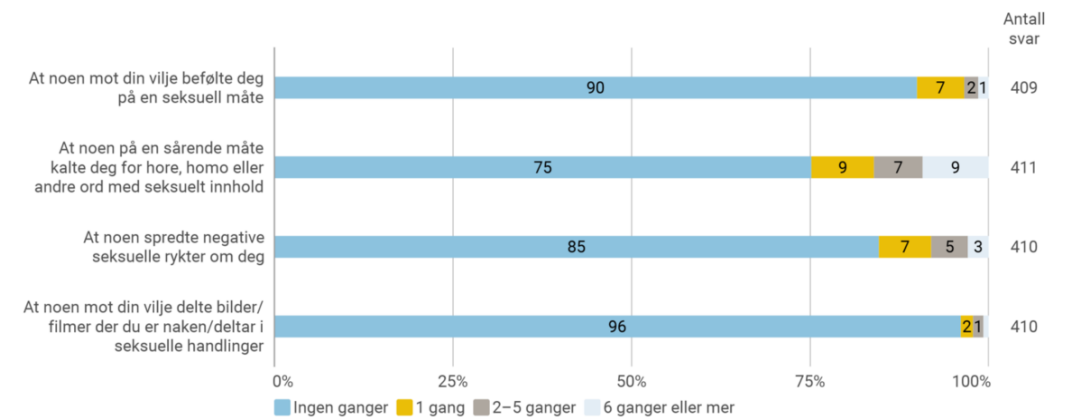

Tysvær 2022

Seksuell trakassering

ungdata
OSLOMET
STORBYUNIVERSITETET
VELFERDSFORSKNINGSINSTITUTTET NOVA

Har du i løpet av de siste 12 månedene blitt utsatt for noe av dette på en måte som du ikke likte?

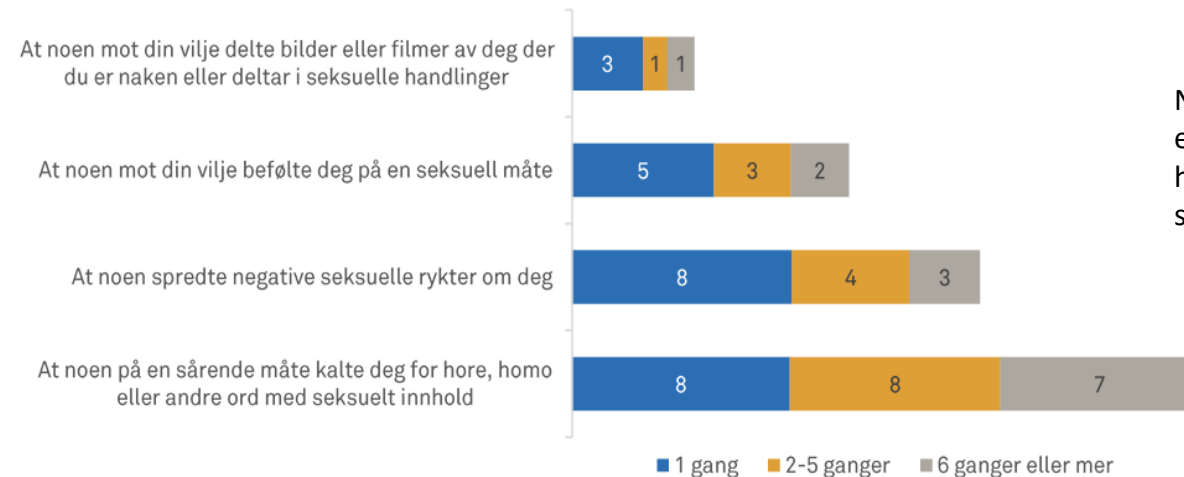
Tysvær 2022

Ungdom i Norge rapporterer generelt om høy trivsel og gode levekår. Samtidig rammes en del unge av mobbing, vold eller andre former for trakassering. Siden #metoo-kampanjen, har seksuell trakassering fått stor oppmerksomhet. Resultatene fra Ungdata nasjonalt viser at en god del unge opplever å bli utsatt for seksuell trakassering. Det er flere jenter som opplever dette enn gutter. Med det finnes også gutter som er utsatt.

Sammenlignes resultater fra Tysvær med Rogaland generelt, ligger Tysvær ganske på snitt. På populasjonsnivå virker det ikke til å være store forskjeller.

Prosentandel som har blitt utsatt for ulike former for seksuell trakassering i løpet av siste år

Når det gjelder vold og kategoriene innenfor vold skårer Tysvær generelt litt lavere enn Rogaland som helhet. På spørsmål om en annen ungdom har slått, sparket, ristet hardt, ligget eller lignende svarer 23 prosent ja én eller flere ganger. På de andre spørsmålene i samme kategori svarer kun 5 prosent ja én eller flere ganger.

Seksuelle overgrep mellom barn og unge

I 2018 gjennomførte barneombudet en landsomfattende undersøkelse i form av samtaler med ungdommer i Norge. Resultatet ble en rapport på 46 sider.

Barneombudets rapport anbefaler at

Ungdoms kompetanse om seksuelle krenkelser må bli bedre
Ungdoms digitale dømmekraft må styrkes
Mer og bedre undervisning om kropp, grenser og seksualitet
Foreldrene må vite hva som skjer og kunne hjelpe
Skolene må ta arbeidet mot seksuelle krenkelser på alvor
Støtteapparatet må styrkes

[Rapporten kan leses i sin helhet her.](#)

Tysvær kommune

* Dialogboksen er et samtaleverktøy utviklet av Tysvær kommune

Dette gjør Tysvær kommune

Hvert år arrangerer kommunen Fokusuken. Fokusuken skal bringe kunnskap og kompetanse til alle ansatte som jobber i tjenester til voksne, barn, unge og deres familier. Dette skjer gjennom egne fagdager for ansatte i helse- og omsorgstjenesten og for ansatte i tjenester til barn og unge. Fagdagene omhandler temaer som for eksempel vold, overgrep og forsømmelser mot eldre, hvordan snakke med barn og unge om vold og overgrep, om mobbing, seksualitet og egne grenser.

Ansatte i barnehager og skoler trener sammen gjennom verktøyet snakkemedbarn.no og ved bruk av Dialogboksen*. Bruk av caser og refleksjon over egen praksis er også viktig for kompetanseutvikling blant ansatte.

Helsestasjon følger opp gjennom 2 års og 4 års kontroll. Tema om «kropp og utforskning» blir snakket om sammen med foreldrene. Det blir også utdelt egne informasjonsmateriell om hva barn og barns kropp og hvordan barnet utforsker egen kropp – som et viktig grep for å normalisere atferden til barnet.

Helsepsykepleier gjennomfører 1. klasse samtale med elev og foresatt(e) om tema alkohol, kropp, grenser og vold. Det gjennomføres også undervisning til alle 3. klassinger om tema seksuelle overgrep og vold.

Pubertetsundervisning gjennomføres i 5. klasse. Det er også blitt utarbeidet et eget undervisningsopplegg som heter «Rus og egne valg». Dette gjennomføres årlig på Tveit videregående skole og i 7. klasse ved alle skoler/ etter behov og ved forespørsel fra skolene.

8. klasse gjennomføres individuelle samtaler med tema som vold, rus og seksuelle overgrep.

Helsepsykepleier har også faste dager på alle skoler hvor elevene kan komme på kontoret (drop-in), på ungdomsskolene gis det kondomer, klamydiatest og graviditetstest ut, sammen med gode råd og veiledning.

Tysvær kommune har avtale med HFU (helsestasjon for ungdom) i Haugesund. Der er det åpent for drop-in på ettermiddagstid ved spørsmål.

Helsepsykepleierne har også et godt samarbeid med kommunens politikontakt i det forebyggende arbeidet og i enkeltsaker knyttet til tema som vold og overgrep.

Dialogboksen er et samtaleverktøy utviklet av Tysvær kommune.

Helhetlig og koordinert innsats rundt risikoutsatte familier

Mangel på rutiner i kommunene ved oppfølging av utsatte etter endt krisesenteropphold, er påtagelig i både små og store kommuner, viser en ny [rapport fra NKVTS \(2021\)](#). Kommunene har et godt fokus på å avverge og avdekke vold og overgrep, men har mindre fokus på hvilket tilbud og tjenester som skal gis voldsutsatte som har behov for oppfølging over tid.

Tysvær kommune har siden 2013 jobbet med utprøving og implementering av «Bedre Tverrfaglig Innsats», også kjent som «BTI-modellen».

Om BTI-modellen i Tysvær kommune

Bedre Tverrfaglig Innsats – BTI – er en samhandlingsmodell for tjenester som møter gravide, barn, unge og foreldre som det er knyttet en undring, uro eller bekymring til. BTI-modellen er utviklet av Helsedirektoratet, og Tysvær kommune har innført denne modellen for å sikre god og systematisk oppfølging av barn og unge og deres familie.

Hensikten med samhandlingsmodellen er å kvalitetssikre helhetlig og koordinert innsats uten at det blir brudd/opphold i oppfølgingen. Samhandlingsmodellen bidrar til tidlig innsats, samordning og koordinering av tjenestene, medvirkning fra barnet og familien og et godt samarbeid mellom kommunen og familien.

Hva består BTI av?

BTI består av to hovedkomponenter, en handlingsveileder for kommunalt ansatte og en logg for det enkelte barn. Barnet får en egen «stafettholder» som er ansvarlig for koordineringen av innsatsen. «Stafettholder» har oppgaver lik det en i andre sammenhenger kaller koordinator. Loggen er elektronisk og gjør det mulig for foreldre å logge seg inn via «MinID/Sikker ID». Handlingsveilederen beskriver konkrete fremgangsmåter, rutiner og verktøy på det en innenfor BTI kaller nivå.

Helsedirektoratets informasjonsside forebygging.no forklarer nærmere om hvordan modellen er bygget opp. BTI-modellen gjelder for alle som jobber med gravide, barn, unge og foresatte i Tysvær kommune.

Handlingsveilederen – de ulike nivåene

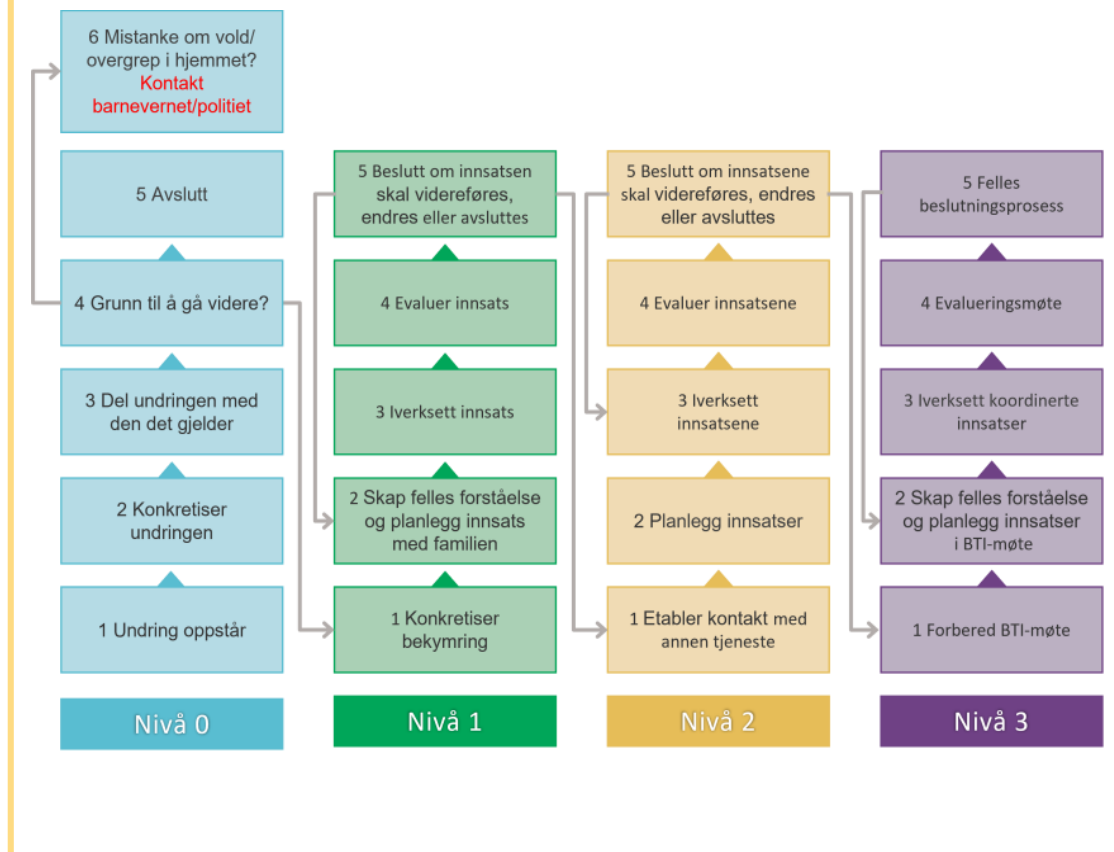

Photo by [Andrew Moca](#) on [Unsplash](#)

Handlingsveilederen er en del av Tysvær kommunes arbeid med vold i nære relasjoner. Den beskriver også hvordan den enkelte skal gå frem dersom man har en bekymring eller en uro for et barn. Les mer om dette på: <https://www.tysver.kommune.no/barnehage-og-skole/bti-stafettloggen/>

Våren 2023 ble det nedsatt en arbeidsgruppe med ansatte fra Oppvekst og kultur og Helse og mestring. Denne arbeidsgruppen skal se på hvilke muligheter det er for at denne samhandlingsmodellen også kan benyttes av Helse og mestring. Det er et potensial når det kommer til bedre samhandling mellom ulike tjenester på tvers av sektorer.

Trygg fritid for barn og ungdom

Det er lite forskning på omfang av overgrep i frivilligheten mot barn og ungdom, men det har blitt avdekket flere overgrepssaker de senere årene – også på Haugalandet.

Norges idrettsforbund (NIF har egne retningslinjer mot seksuell trakassering og overgrep), og har hatt en dobling i antall henvendelser om seksuell trakassering og overgrep de siste årene. Selv med krav til at alle som utfører oppgaver i norsk idrett om å ha en politiattest, har flere saker de siste årene vist at det ikke er en garanti mot at overgrep skjer.

[Stortinget har vedtatt endringer i politiattestordningen.](#)

Landsrådet for [Noregs barne- og ungdomsorganisasjonar \(LNU\)](#), er et samarbeidsorgan for barne- og ungdomsorganisasjoner i Norge. LNU har utviklet en nettressursen [Trygg !](#) med tips til hva organisasjoner kan gjøre for å øke bevissthet om viktige grenser, skape en kultur for å si ifra og utvikle gode rutiner.

Dette gjør Tysvær kommune

Tysvær har et mangfoldig og rikt organisasjonsliv. Kommunen anerkjenner at uten frivilligheten ville mange fritidstilbud vært vanskelig å tilby. Kommunen jobber tett med frivilligheten og har opprettet kommunal frivilligsentral med en daglig leder som har nært samarbeid med frivillige lag og foreninger, og koordinerer samarbeidet mellom kommune og frivillighet.

Økt innsats med Laget rundt barnet

I kommunens øvrige arbeid med prosjektet Laget rundt barnet, er fritid og frivillighet definert inn som en viktig arena. Det innebærer at de som jobber frivillig på denne arenaen får tilbud om kompetanseheving på ulike tema, også knyttet til vold i nære relasjoner.

Negativ sosial kontroll og æresrelatert vold

Negativ sosial kontroll forstås som ulike former for oppsyn, press, trusler og tvang som utøves for å sikre at enkeltpersoner lever i tråd med familiens eller gruppens normer og verdier. Det som kjennetegner negativ sosial kontroll er at den fratar eller begrenser personers grunnleggende rett til å bestemme over eget liv og fremtid i henhold til sin alder og modenhet. Kontrollen kjennetegnes ved at den er systematisk og kan bryte med den enkeltes rettigheter i henhold til blant annet barnekonvensjonen og norsk lov.

Negativ sosial kontroll og æresrelatert vold kan forekomme i ulike miljøer og befolkningsgrupper [Frihet fra negativ sosial kontroll og æresrelatert vold \(2021-2024\)](#) peker på dette som en viktig barriere mot integrering, men peker også på at negativ sosial kontroll utøves i ulike tros- og livssynsamfunn og religiøse miljøer.

God kilder til kunnskap:

[NORA – nasjonal ressurside om negativ sosial kontroll](#)

[Minoritetsrådgiver v/ NORA](#)

[Frihet fra negativ sosial kontroll og æresrelatert vold \(2021-2024\)](#)

Røde Kors telefonen om negativ sosial kontroll og æresrelatert vold: 815 55 201
(Åpent 9-16)

Ungdomstelefonen for kjønn og seksualitet: 400 00 777
(Åpent fra søndag til torsdag 18-22)

Dette gjør Tysvær kommune

Alle innvandrere i Tysvær som omfattes av Introduksjonsloven gjennomfører opplæring i samfunnskunnskap. Tema om vold i nære relasjoner og tvangsekteskap tas opp i alle klasser. I tillegg har introduksjonsordningen en 25-timers livsmestringsmodul. 10 av disse timene er innen temaområdet migrasjon, helse og mangfold.

Tysvær helsestasjon ved jordmødrene og helsepsykepleiere har ansvar for å ta opp temaet ved ulike konsultasjoner med familiene og barna.

ICDP – International Child Development Program har som mål å styrke omsorgen og oppveksten for barn og unge. ICDP er obligatorisk del av introduksjonsprogrammet.

Tysvær kommune har prioritert å ha egen helsesykepleier på Tysvær Opplæringscenter, selv om dette ikke er lovpålagt. Det er et viktig lavterskeltilbud for alle deltakere på skolen. I tillegg har helsepsykepleierne faste dager hvor de er ute i alle barnehagene og grunnskolene.

Vold mot personer med funksjonsnedsettelse

Personer med funksjonsnedsettelse har opp mot tre ganger så høy risiko for å utsettes for vold sammenlignet med den øvrige befolkningen. Samtidig er det færre som henvender seg til hjelpeapparatet, og volden synes vanskeligere å oppdage.

Volden rammer både kvinner og menn, men på ulik måte. Som i befolkningen generelt utsettes kvinner med funksjonsnedsettelse oftere for seksuell vold, partnervold og psykisk vold, sammenlignet med menn som oftere utsettes for fysisk vold fra ukjente. Når det gjelder partnervold, finner sammenligningsstudier at personer med funksjonsnedsettelse har økt risiko for å også utsettes for slik vold sammenlignet med dem uten funksjonsnedsettelse.

Barn med psykisk utviklingshemning har høyere risiko for å bli utsatt for vold, overgrep og omsorgssvikt enn barn med andre typer funksjonshemninger. I Norge har forskning vist at døde barn er mer utsatt enn barn uten funksjonshemninger. Ofte er det ikke selve funksjonshemningen, men situasjonene eller forholdene barnet befinner seg i, som fører til økt risiko. (Kilde: NKVTS voldsveileder)

I NOU 2016 – på lik linje, pekes det på at virkemidler for å forebygge vold og seksuelle overgrep er kunnskap og kompetanse til nærpåersoner.

Gode kilder til kunnskap

[På lik linje. NOU 2016:17](#)

[Mellom frihet og beskyttelse? Vold og seksuelle overgrep mot mennesker med psykisk utviklingshemning \(NKVTS Rapport 2/2013\)](#)

[Barne-, ungdoms- og familiedirektoratets sider om nedsatt funksjonsevne](#)

Vold mot eldre

Vold mot eldre er et problem som påvirker den enkeltes livssituasjon og helse, deltakelse i sosiale sammenhenger og funksjonsnivå for å klare dagliglivets oppgaver. En nasjonal forekomststudie om vold og overgrep mot eldre personer i Norge avdekket at mellom 56 500 og 76 000 hjemmeboende personer i Norge har vært utsatt for vold eller overgrep etter at de fylte 65 år, Voldsutsatte eldre kontakter i liten grad tjenesteapparatet for hjelp. ([NKVTS Rapport 9/2017](#))

[En studie fra 2019 om vold mot eldre](#) viste at mellom 5 og 7 % hadde voldserfaring det siste året, og at utøver var i nær relasjon i ni av ti tilfeller. Personer utsatt for vold før fylte 65 år, hadde en betydelig risiko for å bli utsatt også i alderdommen. Det var klar sammenheng mellom utsatthet for vold, helse og funksjonsnivå.

Gode kilder til kunnskap

[Vern for eldre](#)

Usynlige overgrep – brosjyre om Krisesenterets tilbud for alle som møter eldre gjennom sitt arbeid

Dette gjør Tysvær kommune

- > Hjemmetjenesten er representert i SOV-teamet
- > Ledergruppen i Helse og mestring, verneombud og plasstillitsvalgte deltar på Fokusuka, ansatte blir oppfordret til å delta.
- > Vold og Trusler er et tema i det interne kompetanseårs-hjulet og i handlingsplanen for vår og høst
- > Seksuelle overgrep og vold mot eldre er en del av det interne kompetanseårs-hjulet og handlingsplan for november måned
- > Tema i HMS gruppen, på personalmøter og lunsjundervisning
- > Risikovurdering og utarbeiding av handlingsplan der det vurderes som nødvendig
- > Dialog med Ressurs- og tjenestekontoret, pårørende, fastlege og eventuelt kommuneoverlege i forbindelse med oppfølging av brukere der hjemmetjenesten observerer eller mistenker vold mot eldre

Helsekonsekvenser

Helsekonsekvenser – voksne og eldre

[Helsekonsekvenser – NKVTS – En veileder om vold i nære relasjoner](#)

Vold i nære relasjoner har en klar sammenheng med fysisk og psykisk helse.

Det er en klar sammenheng mellom personer som utsettes for vold i nære relasjoner og den fysiske og psykiske helsen. Yngre og eldre utsatte kvinner og menn har høyere forekomst av angst og depresjon. En følge av volden kan være økt bruk av alkohol og andre rusmidler, samt selvmordsproblematikk. I tillegg har utsatte, og særlig kvinnene, klart høyere forekomst av kreft, hjerte- og karsykdommer og fallskader enn kvinner som ikke er voldsutsatte. Utsatthet for vold og overgrep bør inngå i utredningen av fysiske og psykiske symptomer for alle som oppsøker helsetjenesten eller søker om omsorgstjenester.

Helsekonsekvenser – barn og unge

[Konsekvenser av vold og overgrep – NKVTS – En veileder om vold i nære relasjoner](#)

Konsekvenser av vold, overgrep og omsorgssvikt i barndommen øker risikoen for somatiske og psykiske helseplager, og seksuelle helsekonsekvenser både på kort og lang sikt. Det å være utsatt for flere former for barnemishandling vil øke risikoen ytterligere. For mange utsatte er oppvekstsituasjonene sammensatte med mange risikofaktorer til stede i tillegg til vold, noe som gjør det vanskelig å skille ut den rene effekten av vold. Det som er viktig er uansett at disse barna har langt dårligere utsikter til et friskt og godt liv enn barn som ikke lever med dette.

[Mer om helsekonsekvenser står skrevet i en kunnskapsoppsummering utarbeidet av NKVTS og Helsedirektoratet.](#)

Helhetlig og samordnet bistand til voldsutsatte

Et helhetlig tilbud til voldsutsatte er avgjørende for å bekjempe vold i nære relasjoner. Dette gjelder både det akutte og det mer langsiktige hjelpe- og behandlingstilbudet.

Alt etter behov i den enkelte situasjon skal personell, helse- og omsorgstjenesten være behjelpelige med å utrede, sikre og beskytte, melde til barnevern og politi, dokumentasjon og sporsikring, oppfølging og tverrfaglig samarbeid, tjenester og hjelpetiltak slik det er oversiktlig og godt beskrevet i veileder for vold i nære relasjoner - <https://voldsveileder.nkvts.no/>.

I Tysvær har Barneverntjenesten, Psykisk helseteam Barn familie, i Helsestasjon- og skolehelsetjenesten og Psykisk helsetjeneste særlig kompetanse og ansvar for bistand til voldsutsatte. Kommunen har krisesentertilbud ved Krisesenter vest IKS, og samarbeider med dem.

Kommunen samarbeider med Familievernkontor, spesialisthelsetjenesten og FACT-sikkerhet, som kan tilby hjelp for personer som utøver vold i nære relasjoner, blant annet kurs i sinnemestring.

Voldskoordinator

Kommunen har voldskoordinator som har som funksjon å legge til rette for god kommunikasjon, samordning og utvikling av helhetlige tjenestetilbud mellom kommunen sine tjenester og krisesenteret, samt kommunen sin politikontakt og andre aktuelle parter. Voldskoordinatorrollen kan med fordel vurderes for videre utvikling, og være en del av SOV-team.

Barn og unge som offer for vold

Ved bekymring for vold eller overgrep er det et tidskrevende arbeid som settes i gang for å bringe på det rene hvordan barnets omsorgssituasjon faktisk er. Dersom det foreligger konkrete bevis for vold kobler barnevernet umiddelbart på en egen veileder, i tillegg til en kontaktperson fra barnevernet. Tiltaket omfattes av hyppige møter for å få slutt på volden. Barnevernet har en nødrett – hvis det er fare for liv og helse. Da slår helt andre betingelser inn og nødretten blir juridisk gjeldende, selv om det ikke er et vedtak.

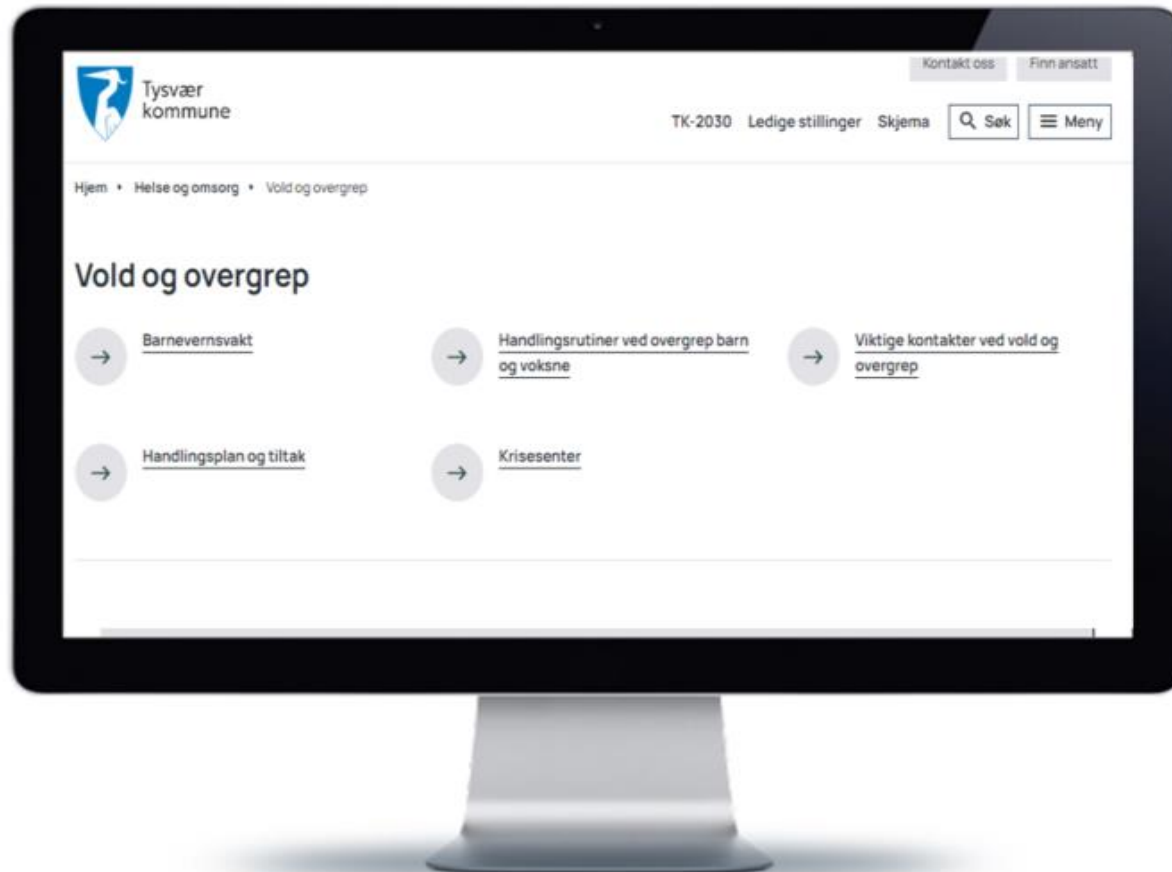
Barnevernet utarbeider også sikkerhetsplaner sammen med familiene – helt konkrete, hva skal barnet gjøre, hva skal den voksne gjøre. Denne planen er detaljert utfylt med konkrete oppgaver og konkrete ressurspersoner den enkelte kan ringe til. I mange tilfeller blir det øvrige «laget rundt barnet» koblet på – barnehage, skole, tverrfaglig utredning- og tiltaksteam, psykisk helseteam. Noen ganger er det barnevernet som har den største rollen i saken, andre tilfeller er det tverrfaglig utredning- og tiltaksteam. Oppgavene blir fortelt på bakgrunn av relasjon til barnet/familien og på bakgrunn av kompetanse.

Krisesenteret blir brukt – både for konsultasjon og som rådgivende instans. Foreldre kan bli henvist poliklinisk.

Kommunen og Krisesenter Vest møtes årlig for gjennomgang av samarbeidsavtale. Krisesenteret og voldskoordinatorerne på Haugalandet møtes årlig for drøfting av aktuelle problemstillinger.

Videre arbeid etter avdekking av vold beror blant annet på om voldsutøver erkjenner problemet. Sinnemestringskurs (i regi av f.eks. Helse Fonna) er et aktuelt tiltak overfor foreldre. Barnevernet lokalt jobber med foreldreveiledning for å styrke samspillet mellom forelder og barn. Ved behov for videre behandling, kan traumebehandling på BUP eller andre tilbud i regi av BUP være aktuelt. Barnevernet har jevnlig samtaler med barnet. Tiltakene avhenger av behovet til barnet og hva den enkelte er blitt utsatt for. Barnevernet jobber også målrettet med reparasjonsarbeid mellom forelder og barn.

Oversikt over hjelpetilbud i kommunen og særlige viktige samarbeidsaktører

<https://www.tysver.kommune.no/helse-og-omsorg/vold-og-overgrep/>

Krisesenter vest IKS

Alle kommuner er pålagt til å ha et tilbud til innbyggere som er utsatt for vold, eller trusler om vold i nære relasjoner. Krisesenter vest IKS har 16 eierkommuner. Krisesenteret har to avdelinger, en i Haugesund og en på Stord. Krisesenteret har over 40 års erfaring, og en ansattgruppe med ulik utdanning og faglig kompetanse til å hjelpe mennesker som er utsatt for vold i nære relasjoner. Alle ansatte har taushetsplikt jf. Forvaltningsloven §§ 13 til 13e, og jf. Lov om kommunale krisesentertilbud § 5.

Krisesenteret gir et døgnåpent og døgnbemannet bo- og dagtilbud til kvinner, menn, barn og LHBT-personer (lesbiske, homofile, bifile og transpersoner). Botilbudet er for de som trenger et beskyttet botilbud, en trygg plass å bo for en periode. Dagtilbudet er støttesamtaler, kartlegging og hjelp, ved oppmøtesamtale eller over telefon. I dagsamtaler kan en være anonym.

Krisesenteret tilbyr hjelp i form av kartlegging av vold og livssituasjon, støttesamtaler, hjelp til bearbeidelse, råd og veiledning, informasjon om rettigheter og muligheter, hjelp i kontakt med øvrige hjelpeapparat og advokatbistand.

Man kan ta kontakt direkte med en av avdelingene. Det er ikke nødvendig med henvisning eller timeavtale. Tjenesten er gratis.

Krisesenter vest IKS tar også imot henvendelser fra familie/nettverk, offentlig ansatte og andre som ønsker informasjon om krisesenteret, eller å drøfte en sak anonymt.

Avd. Haugesund: 52 72 98 84

Avd. Stord : 53 41 12 12

e-post: post@krisesentervest.no

[Hjelpen er nær | Krisesenter Vest IKS](#)

Tysvær kommune

Kommunale helse- og omsorgstjenester

[Overgrepsmottak](#)

[Barnevernsvakt](#) - Barnevernvakten er barnevernets akuttberedskap på kveldstid og i helg

[Barnevernstjenesten](#)

[Psykisk helsetjeneste](#)

[Pleie og omsorg](#)

[Barn og unges helsetjeneste](#)

[Psykisk helseteam – Barn og familie](#)

[Helsestasjons- og skolehelsetjenesten](#)

[Legevakt](#)

Andre offentlige tjenester

Krisesenter - [Hjelpen er nær | Krisesenter Vest IKS](#)

Familievernkontor - [Familievernkontoret Haugalandet \(bufdir.no\)](#)

Stiftelsen Kirkens Familievern - [Forside - Kirkensfamilievern](#)

Vern for eldre - nasjonal kontakttelefon - [Vern for eldre](#)

Politiet - [Politiet – Politiet.no](#)

Støttesenter for kriminalitetsutsatte - [Hva er Støttesenter for kriminalitetsutsatte? - Dinutvei.no](#)

Statens barnehus - [Hjem | Statens Barnehus](#)

RVTS - Regionale ressursentre om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging - [Region Vest - RVTS](#)

Volinjen - [VOLinjen](#)

Voldtekstmottaket på Helse Fonna - [Voldtekstmottaket - Helse Fonna \(helse-fonna.no\)](#)

Dinutvei – Nasjonal veiviser ved vold og overgrep - [Hjem - Dinutvei.no](#)

Hjelpetiltak incest og seksuelle overgrep

Fylkeskommunale sentre mot incest og seksuelle overgrep

Smiso – Senter mot incest og seksuelle overgrep - [Nok. Sør-Vest – Ingen skal bli utsatt for seksuelle overgrep. \(nok-sorvest.no\)](https://nok-sorvest.no)

DIXI ressurscenter mot voldtekt

Hjelpetiltak minoriteter og flyktninger

Helsesenter for papirløse migranter

MIRA ressurscenter for kvinner med minoritetsbakgrunn

ROSA

SEIF – selvhjelp for flyktninger og innvandrere

Utlendingsmyndighetene

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet

Utsatt mann - [utsattmann – Medvandrere](#)

Æresrelatert vold, negativ sosial kontroll og tvangsekteskap - [Æresrelatert vold, negativ sosial kontroll og tvangsekteskap | Bufdir](#)

Photo by [youssef naddam](#) on [Unsplash](#)

Vedlegg

Tiltaksplan til handlingsplan mot vold i nære relasjoner.

SOV står for seksuelle overgrep og vold. SOV-teamet har følgende oppdrag og mandat:

- > SOV skal koordinere generelt forebyggende og oppfølgende tiltak rettet mot seksuelle overgrep/vold/vitne til vold.
- > Fagpersoner som utgjør SOV skal holde seg faglig oppdatert på kunnskap om seksuelle overgrep/vold/vitne til vold mot alle personer, slik at kommunen blir bedre til å takle slike saker.
- > SOV skal jobbe systematisk med å spre kompetanse om temaet ute i barnehager, skoler, sykehjem og andre samarbeidende tjenester, og hjelpe disse i å utarbeide gode rutiner for å håndtere slike saker.

TILTAKSPLAN TIL HANDLINGSPLAN MOT VOLD I NÆRE RELASJONER

TILTAK	BESKRIVELSE	ANSVAR
RUTINER		
Handlingsrutine ved mistanke om vold og overgrep BARN og UNGE	0-18 år. Revideres årlig for å sikre at informasjon er oppdatert. Rutinen må beskrive rollen til Tverrfaglig oppvekstteam (TOT) i drøfting av SOV saker. Samme rutine må inn i Tverrfaglig oppvekstteam sitt mandat og årshjul.	SOV-teamet Barnevernleder
Handlingsrutine ved mistanke om vold og overgrep VOKSNE	18→ år. Revideres årlig for å sikre at informasjon er oppdatert. Plan for hvordan handlingsrutinen gjøres kjent blant ansatte i voksentjenesten.	SOV-teamet
OPPLÆRING OG FOREBYGGING – alle		
Fokusuken	Seminarer/foredrag/kurs med interne og eksterne foredragsholdere 1 uke årlig. Det skal planlegges for flere ulike arrangement i løpet av fokusuken. I fokusuken skal alle personalgrupper ha en gjennomgang av handlingsrutiner for sine målgrupper.	SOV-teamet
Opplæring til nyansatte	Handlingsrutinen inkluderes i sjekklisten for opplæring til nye medarbeidere i kommunen.	Alle ledere med personalansvar
Informasjon til fastleger og tannleger, politi og andre viktige eksterne samarbeidspartnere	Informasjonsvideo om hva de ulike tjenestene i kommunen kan tilby, både for å informere og ufarliggjøre. Kunne deles på nettsider, FB, infotavler Tysværtunet m.m.	Helsesjef? (rådgiver oppvekst og kultur?)
Informasjon internt til ansatte i kommunen	Informasjonsvideo om SOV-teamet, hva det er og hva dette teamet jobber med.	
Tysværkommune.no	Årlig gjennomgang i SOV-teamet på aktuelle nettressurser og hvordan vi skal bruke de i opplæringsarbeidet	
Informasjonsvideo	Vurdere ny opplæring og bruk av trafikklysmodellen i tjenester for barn og unge	
KOORDINERING		
SOV-teamet	Årshjul for SOV-teamet	SOV-teamet